

Fókuszban a könyvtári hagyatékok, gyűjtemények és ezek feldolgozása – Recenzió

A Focus on Library Legacies, Collections, and Their Processing – a Review

Vajda Henrik¹

¹ Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum
henrik.vajda@kozlekedesimuzeum.hu

Beérkezett: 2026. 06. 16. / Elfogadva: 2026. 06. 16. / Publikálva: 2026. 09. 24.

Szüts, E. (szerk.) (2026) *Fókuszban a könyvtári hagyatékok, gyűjtemények és ezek feldolgozása. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok szervezetének XXVI. országos konferenciája, Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete, Budapest. ISBN: 978-963-89260-7-4*

Borítóterv: Ormándy Marcell Ottó

A kötet a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete (MKE HKSZ) 2025. július 30. és augusztus 1. között megrendezett XXVI. Országos Konferenciájának előadásait öleli fel. A helyismereti könyvtárosok éves országos találkozóit 1994, az MKE HKSZ megalakulása óta követik egymást, mindig tudatosan megválasztott témakör mentén. A helyismereti munkában kiemelkedő tapasztalattal rendelkező könyvtárak adnak helyet a rendezvénynek. A konferencia 2025-ös központi témája a hagyatékok könyvtári kezelése volt, házigazdája pedig az egri Bródy Sándor Könyvtár. A hagyatékok számos, rájuk jellemző probléma elé állíthatnak bármely könyvtárat (nyilvántartás, közzététel, jogi kérdések, állományvédelem vagy például bútorok és használati tárgyak, elektronikus hagyatékrészek). Mindez sürgeti, hogy a konferencia előadójának tapasztalatai elérjék a szakmai nyilvánosságot.

Sajnos a 2009-es – szintén Egerben tartott – konferenciát követően egészen mostanáig nem készült konferenciakötet; igaz, a 2023-as és 2024-es konferenciát már megőrököti videofelvétel.¹ Reményeink szerint e kötet megjelenése újjáéleszti a hagyományt.

Az elektronikus, PDF-ben megjelent kötet szerkesztője dr. Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója és az MKE HKSZ vezetőségi tagja, műszaki szerkesztője Ormándy Marcell Ottó, ugyancsak az intézet munkatársa. A kötet igényessége, esztétikuma rögtön megragadja az olvasó figyelmét, nem véletlenül. Marcell a kiadványszerkesztésben tudatosan ki-

sérletezik a legújabb tervezésű betűtípusokkal is, értően alkalmazza a méretek, színek és típusok dinamikáját, és ez nemcsak számtalan kiadvány megszokásból és konformizmusból adódó igénytelenségéhez képest üdítő kivétel, hanem túlzás nélkül művészi minőség. A kötet jelenleg az MKE HKSZ hivatalos honlapján érhető el, a közeljövőben pedig a Magyar Elektronikus Könyvtárban² is olvasható lesz.

Az előszóban Szalainé Bodor Edit, az MKE HKSZ elnöke a rendezvény idejéig elvezetve vázolja azt a folyamatot, ahogy a helyismereti tevékenység a 80-as évek elejétől az országos könyvtárügyben fokozódó hangsúlyt kap, majd rendezvényi és szervezeti keretekben is önálló formát ölt, és érvekkel támasztja alá a témaválasztást.

Szalaiiné Bodor Edit elnök, Gulyás László, Eger város alpolgármestere, Tőzsér Istvánné, a Bródy Sándor Könyvtár igazgatója, valamint Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke köszöntöje után dr. Nagy Andor a kulturális örökség fogalma, a hozzá kapcsolódó veszélyek és stratégiák felől közelíti meg a fő témát. Ismerteti nemzetközi szinten végzett kutatásának eredményeit, amelyben azt vizsgálta, hogy a kulturális örökség fenntartható megőrzésének feltételei közül melyik és mennyiben teljesül ma.

Sárközy Réka, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Történeti Fénykép- és Interjútárának osztályvezetője a helyi gyakorlatok ismertetésével folytatja. Ismerteti a könyvtár különböző különgyűjteményeiben őrzött fényképek eredetét és történeti értékeit, foglalkozik a gyűjtés szemléletbeli kérdéseivel, például a történeti-dokumentációs vagy művészeti szempontú gyűjtés kérdésével, de nem tér ki a tulajdonképpeni hagyatékok befogadásával, a vásárlással és az adományozással kapcsolatos problémák elöl sem, az ügyvitel részleteinek ismertetéséig menően.

Sirató Ildikó színháztörténész az OSZK Színháztörténeti és Zeneműtárának tapasztalatait osztja meg a hagyatékok kezelésének terén. A színház- és zeneművészeti hagyatékok jobban körvonalazható forrásoktól származnak, de különösen a színművészet összművészeti jellege miatt tipológiailag igen változatosak. Korántsem véletlen, hogy különgyűjteményként a tár jóval régebbi a Történeti Fénykép- és Interjútárnál (1949, illetve 2008), és itt helytörténeti szempontból nézve is hangsúlyosabb kíváncsi a hagyatékok integritásának megőrzése – majd akár tudatos gyarapítása is.

Vas Gábor Tamás, a Bródy Sándor Könyvtár igazgatási igazgatóhelyettese az ArchivEger projektről, a helyi televízió analóg és optikai hordozókon tárolt digitális videóanyagának megmentéséről és szolgáltatásra előkészítéséről számol be. Az online szolgáltatásban a tartalom elválik a korábbi fizikai hordozótól, ezért külön feladat az anyag tartalmi részekre bontása, amit a kutathatóság érdekében végzett metaadatolás és keresőoptimalizálás követ.

A konferencia első napja a Kertész Gyula Emlékéremmel kitüntetett Károly Nóra, a szolnoki Verseghy Ferenc Könyvtár munkatársa, a HKSZ vezetőségi tagja laudációjával zárult.

Vinkler Bálint, a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár helyismereti könyvtárosa saját városi könyvtárán mutat be egy olyan gyűjteményt, ami képtárat, éremtárat és fotótárat is magában foglal, emlékeztetve a 18–19. századi főúri és egyházi gyűjtemények komplexitására. A könyvtár történeti jellegzetessége, hogy a három gyűjteményrész adományként, illetve hagyatékként került hozzá, mégpedig nem is a történelmi, hanem a közelmúltban. Az előadó kendőzetlenül ismerteti azokat a konfliktusokat is, amelyek az addigi könyvtári működés és az új gyűjteményrészek integrációja, illetve az adományozás szereplői között adódtak.

Szécsényi Orsolya és Turay Zoltán, a Bródy Sándor Könyvtár helyismereti könyvtárosai a Bródy–Hunyady Gyűjteményről és „hazaérkezéséről” számolnak be. Bródy Sándor és a vele rokonsági kapcsolatban álló Hunyady Sándor írók dokumentumait le származottaik gondozták és gyarapították, majd a könyvtár névadójának unokája, a reklámszakmai pályáját külföldön befutott Alexander Brody hagyatékaként 2023-ban vehette át a könyvtár. A családi hagyatéktörténetének és folyamatos gondozásának köszönhetően szervesen összefüggő gyűjtemény, ez azonban, hagyatékról lévén szó, nem mond ellent annak, hogy feszegeti a hagyományos könyvtári állomány, működés és szolgáltatás határait, legalább annyira, amennyire a gyöngyösi példánál láttuk. A Bródy család ráadásul nemcsak, hogy több híres író mondhatott magáénak, hanem a 19. századtól legalábbis Alexander Brody 2022-es haláláig kapcsolataival, például az első könyves szerzőknek biztosított Bródy-díjon keresztül is, be van ágyazva Eger irodalmi életébe. A könyvtár emiatt megváltoztatta alapító okiratát, engedélyeztette közérdekű muzeális gyűjteményi funkcióját, és a hagyatéktárgyak kezeléséhez, gondozásához igénybe veszi a Dobó István Vármúzeum szakembereinek segítségét is.

Csizmadia Tünde, a Balatoni Regionális Történeti Kutatóintézet, Könyvtár és Kálmán Imre Emlékház igazgatóhelyettese, a Helyismereti Munkacsoport vezetője és az MKE HKSZ vezetőségi tagja húsz hagyatékot ismertet, amelyek évtizedek folyamán az intézményt gyarapították. Ezek jelentős része nemcsak a hagyatékozó személyén keresztül kötődik Siófokhoz, hanem már eredeti tulajdonosánál helyismereti gyűjtésnek nyugodtan nevezhető tevékenység hívta őket életre.

Szilaj Anikó, a Ceglédi Városi Könyvtár helyismereti könyvtárosa a digitalizált helyismereti gyűjtemény sokoldalú felhasználását emeli ki. A Ceglédi Városi Könyvtár is gyarapodott hagyatékokkal, de – nyilvánvalóan a könyvtár által gyarapított helyismereti gyűjteménnyel való dokumentumtipológiai összhangjuk miatt – az előzőknél könnyebben illeszkedtek a hagyományos könyvtári gyűjteményi-szolgáltatási struktúrába. A helyismereti gyűjtemény digitalizálása természetesen jobb feltételeket biz-

tosít a könyvtári olvasók egyéni kutatásához, de nemcsak az övékhez, hanem a széles nyilvánosságéhoz is, hiszen a könyvtár a ceglédi Kossuth Múzeummal összefogva az Arcanum adatbázis³ számára rendelkezésre bocsátotta a náluk fellelhető helyi újságokat. A hagyatékokra, illetve a digitalizált helyismereti anyagra támaszkodva a könyvtár hagyományokat hív életre és ápol, valamint helytörténeti ismeretterjesztést végez, beleértve saját történetét is, melynek apropóját a 2024-es centenárium adta.

A kötet fényképei nemcsak az előadásokban tárgyalt egyes hagyatéki dokumentumokat, tárgyakat vagy a szóban forgó könyvtárakat ábrázolják, hanem megismertetik a konferencia egyes napjainak előadóit, sőt ízelítőt adnak a konferencia formális részén kívüli programpontjaiból is, mint a kirándulás vagy akár a láthatóan oldott hangulatú vetélkedő, a „kocsmakvíz”.

A konferenciakötet nemcsak a helyismereti könyvtárosok, hanem a szélesebb könyvtári és közgyűjteményi szakma számára is hasznos olvasmány, hiszen olyan jó gyakorlatokat és tapasztalatokat tesz közzé, amelyek más intézményekben is adaptálhatók.

Jegyzetek

¹ XXIV. Országos Helyismereti Konferencia (Székesfehérvár, 2023), elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=YmTn-78md76g&list=PLoQnAdGILA-k2iiqAQ6e7C0vJoOUIEhc7&index=1> (utolsó elérés: 2026. 06. 30.). XXIII. (Szombathely, 2022), elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=msj-qKBn5F8&list=PLQ-cQq-c8g7uZkFfxY0-yHOn2Jd8la-SE> (utolsó elérés: 2026. 06. 30.)

² <https://mek.oszk.hu/29000/29099>

³ <https://www.arcanum.com/hu/>